

MÉDIÁ A MY

Alebo... ako sa nezbláznit' z médií.

Médiá sú dnes neodmysliteľnou súčasťou života každého z nás. Ponúkajú nám informácie, vďaka ktorým sme takpovediac vždy „v obraze“. Niektoré z týchto informácií potrebujeme k životu, niektoré k tomu, aby sme vedeli, o čom je reč na autobusovej zastávke či v triede. No vieme tieto informácie rozlíšiť?

ČO SÚ TO MÉDIÁ?

Médiom som ja, ty, tvoj kamoš, kniha, noviny, rádio, sociálne siete,... Čo majú tieto všetky spoločné? Podávajú informácie. Ale rozdiel medzi televíziou a napríklad tebou je, že „telka“ vie informácie podať priamo veľkej skupine divákov – mase, čiže je masové médium; ty naraz možno tridsiatim, ak budeš hovoriť pred celou triedou, čiže nie si masové médium, no médium áno.

K ČOMU SLŮŽIA MÉDIÁ?

Médiá plnia viaceré dôležité funkcie, ktoré sú viac či menej známe:

- informačná funkcia – dáva nám možnosť získať dôležité informácie z rôznych oblastí života, či nahliadnuť do vzdialených krajín bez toho, aby sme opustili pohodlie domova;
- zábavná funkcia – poskytuje nám oddych, zábavu a rozptýlenie;
- kultúrna funkcia – médiá ovplyvňujú prejavy kultúry našej spoločnosti, pretože majú možnosť ponúknuť rovnaké posolstvo veľkému počtu príjemcov. Napríklad pápežské slávnostné posolstvo, prenos z olympijských hier, či napríklad prenos z Music awards vysielajú televízie po celom svete;
- sociálna funkcia – médiá nás socializujú a ovplyvňujú, čo v podstate znamená, že nám hovoria ako sa správať, aby sme zapadli do spoločnosti;
- politická funkcia – málokto z nás má možnosť byť prítomný pri riešení politických tém a sledovať politické dianie osobne. O politických udalostiach a témach nás informujú médiá.

PODĽA ČOHO MÔŽEME MÉDIÁ ROZLIŠOVAŤ?

Podľa druhu

- tlačové (printové), elektronické (audiovizuálne) a nové médiá. Tlačové médiá sú knihy, noviny, časopisy. Za elektronické považujeme film, rozhlas a televíziu. Medzi nové médiá zaraďujeme Internet či multimédiá, čiže tie, ktoré kombinujú text, zvuk, grafiku, animácie alebo videá.

Podľa pôsobenia

- národné, regionálne a lokálne médiá. Národné médiá majú pokrytie na celom Slovensku, teda vysielajú na väčšine územia našej krajiny. Patria k nim aj denníky, ktoré môžeme nájsť vo väčšine novinových stánkov v republike. Národným médiom však nie je napríklad týždenník s názvom MY, napriek tomu, že vychádza aj na západnom a strednom Slovensku. Ide o týždenník, ktorý kúpite s rovnakým názvom v 19 mestách, no vždy s iným obsahom, lebo je zameraný na jednotlivé regióny. K regionálnym médiám teda môžeme zaradiť denník, týždenník, rádio, alebo televíziu z tvojho kraja či okresu. Lokálne (miestne) médiá prinášajú informácie v rámci obce, mesta, alebo inštitúcie. Lokálnym médiom môže byť napríklad aj školský rozhlas.

Podľa vlastníctva

- verejnoprávne (štátne) a súkromné médiá. Štátne médiá sú financované z poplatkov od občanov, ktoré nazývame koncesionárske, zo štátnych dotácií a sčasti aj z reklamy. Súkromné médiá vysielajú z príjmov za predaj reklamy a vplyv na ich obsah má predovšetkým vlastník alebo majiteľ médiá. Čas, ktorý strávime sledovaním televízie alebo čítaním novín, má pre médiá cenu zlata. Čím viac divákov, čitateľov a poslucháčov médiá získajú pre tých, ktorí za reklamu platia, tým sú ich zisky väčšie. No všetky štátne a súkromné médiá sa musia riadiť zákonom. Napríklad televízie nemôžu vysielat' reklamy na tabakové výrobky a majú obmedzený vysielací čas pre reklamy na určité produkty, napríklad alkohol. Povinnosti vydavateľov novín zasa určuje tlačový zákon.

Podľa zamerania

– seriózne a bulvárne médiá. Seriózne sa snažia plniť všetky vyššie uvedené funkcie médií. Hovoríme im tiež mienkotvorné médiá, keďže nám poskytujú užitočné informácie, ktoré majú priamy vplyv na náš život (týkajú sa priamo nás), napríklad zmena chrípkových prázdnin.

Z bulvárnych médií sa dozvedáme veľké množstvo informácií, ktoré sa stávajú hlavnou témou rôznych neformálnych diskusií, napríklad v škole, medzi priateľmi či na sociálnych sieťach.

Ak sa však nad obsahom bulvárnych správ trochu zamyslíme, zistíme, že mnohé z nich k bežnému životu vôbec nepotrebujeme. Správy z bulvárnych médií by sme mali vždy brať s istou rezervou a uvedomiť si, že nie všetko čo sa v nich objaví, musí byť i pravdivé. Viac ako na fakty sa sústreďia na naše emócie, chcú nás svojimi správami šokovať. Preto je dôležité rozlišovať užitočné informácie od neužitočných.

AKÉ HLAVNÉ PROBLÉMY VZNIKAJÚ PRI KONTAKTE S MÉDIAMI?

Príliš veľa informácií

Keďže väčšinu informácií z médií už prijímame viac-menej automaticky a pasívne, príliš sa nad nimi nezamýšľame. Informačnú presýtenosť môžeš obmedziť tým, že sa zameriaš iba na informácie, ktoré sú pre teba dôležité, zvolíš si konkrétne relácie či tematicky zamerané druhy časopisov.

Pravdaže, aby si sa vyhol jednostrannému zmýšľaniu, je dobré, ak v konkrétnej oblasti sleduješ viacej médií a overíš si pravdivosť informácií. Napríklad, ak dospelí čítajú dva denníky naraz, tak môžu vidieť rozdiely nejakej informácie a utvoriť si o nej vlastný názor.

Klamlivý dojem informovanosti

Kultúra modernej doby nám ponúka množstvo informácií, ktoré v nás navodzujú dojem, že poznáme všetko, čo by sme vedieť mali. Veľké množstvo správ však ešte neznamená ich pestrosť a pravdivosť.

Preto je veľmi dôležité, aby si automaticky nevnímal ako pravdivé iba tie správy, ktoré ti médiá každý deň ponúkajú. Snaž sa aktívne vyhľadávať také informácie, ktoré chceš vedieť ty. Ak ťa nejaká informácia zaujme, je dobré, ak ju počuješ z viacerých zdrojov, alebo sa o nej porozprávaš s niekým vo svojom okolí.

Nekontrolovanosť médií

V minulosti si človek sám vyberal médiá, z ktorých chcel získať informácie, alebo pri ktorých sa chcel zabávať. Musel napríklad zísť do knižnice alebo do kina. Elektronické médiá však tento stav zmenili. Pokiaľ počúvame rozhlas alebo pozeráme televíziu v nejakej miestnosti, každý, kto sa tam bude nachádzať, bude vystavený prijímaniu mediálnych obsahov, či už to chce alebo nie. A ak pozeráme film v komerčnej televízii, sme prerušovaní reklamou, ktorá nás mnohokrát obťažuje.

MÔŽU BYŤ PRE NÁS MÉDIÁ NEBEZPEČNÉ?

Je dokázané, že médiá, teda obsahy, ktoré tvoria, so sebou prinášajú aj riziká. Dlhé vysedávanie pred televízorom alebo počítačom môže negatívne pôsobiť na naše zdravie (vývoj mozgu, obezita) alebo zapríčiniť zvýšenú agresivitu, užívanie drog, alkoholizmus a zlé školské výsledky.

Našťastie v posledných rokoch vznikajú tiež relácie vytvárané deťmi a mladými ľuďmi s cieľom informovať o sebe a o rôznych aktivitách a oblastiach života. Napríklad verejnoprávna STV vysiela množstvo relácií pre deti, najnovšie reláciu s mediálnou tematikou „Mediálni špióni“. Spravidla ide o programy, ktoré svojou dĺžkou a obsahom nemajú nepriaznivý vplyv a sú vhodné na sledovanie. Všeobecne platí, že čím máš menšiu skúsenosť s danou témou a menej znalostí, tým viac ťa médiá môžu ovplyvniť. Často sa stretávame s reality show či rôznymi seriálmi napríklad z lekárskeho prostredia, ktoré však nezodpovedajú skutočnosti. Preto, ak ťa niečo zaujme a máš dojem, žeby to mohla byť pravda, no nerozumieš tomu, skús si o tom pohovoriť s niekým, kto sa v danej problematike skutočne vyzná.

ČO JE TO MEDIÁLNA GRAMOTNOSŤ?

Mediálna gramotnosť sú poznatky a vedomosti, ktoré máme o médiách. Je to spôsob, ako chápeme obsahy, ktoré sledujeme v televízii, počujeme v rádiu a čítame v novinách. Takmer každý človek je mediálne gramotný. To znamená, že dokáže sledovať médiá a narábať s nimi, získavať z nich informácie a nechať sa nimi zabávať. Avšak nie vždy je ľahké vybrať si z médií tie správne obsahy, citlivo rozlišovať medzi vlastnými potrebami a záujmami vlastníkov médií. Preto je pre nás mediálna výchova dôležitým prvkom vedúcim k rozumnému využívaniu médií.

ČO JE MEDIÁLNA VÝCHOVA A PREČO JE POTREBNÁ?

Mediálna výchova je nový, voliteľný školský predmet, ktorý je zameraný na rozvoj znalostí a schopností smerujúcich k tomu, aby sme vedeli rozumne používať médiá. Tie totiž používame takmer každý deň, no často nerozumne. Pre mnohých ľudí sú nástrojom oddychu, či zábavy. Niektoré deti pozerajú televízor alebo počúvajú rádio preto, lebo sú doma samé a je im smutno. Sú však aj také, ktoré majú zbytočne zapnutý televízor, súčasne hrajú počítačové hry a medzitým ešte telefonujú so známymi, čo znižuje skutočný úžitok z médií. Hlavným cieľom mediálnej výchovy je preto naučiť ľudí používať médiá rozumným spôsobom tak, aby boli pre nás prínosné a nie škodlivé.

KDE SA UČÍ MEDIÁLNA VÝCHOVA?

Výučbu mediálnej výchovy povolilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky v roku 2009. Tento nový predmet sa v súčasnosti učí napríklad v Bratislave na troch základných školách: ZŠ Vývojová v mestskej časti Rusovce, ZŠ Ostredky v mestskej časti Ružinov a ZŠ Jelenia v mestskej časti Staré mesto. Vyučuje sa na druhom stupni základnej školy od 5. do 9. triedy, ako aj na viacerých stredných školách. Uvažuje sa, že predmet mediálna výchova bude ponúkať každá základná a stredná škola, pričom žiaci si ho budú môcť dobrovoľne vybrať. O médiách sa však môžeš dozvedieť aj na iných predmetoch, kde sa tejto téme učitelia venujú prierezovo. Napríklad na hodinách slovenského jazyka, informatiky, dejepisu, fyziky, no aj na náboženskej výchove. Ak máš nejaké otázky týkajúce sa médií, môžeš sa na ne opýtať učiteľa v čase, ktorý je určený na otázky a diskusiu. Ale ak chceš zistiť o mediálnej výchove niečo viac, pozri si aj stránku www.medialnavychova.sk.

ČO VŠETKO BY SME MALI VEDIET O MÉDIÁCH?

Je toho veľa, čo sa vyučuje na mediálnej výchove. Učiteľ na hodine postupne vysvetľuje význam médií, ich základné druhy a históriu jednotlivých druhov médií. Popisuje povolania, ktoré súvisia s médiami a vysvetľuje typy mediálnych obsahov, napríklad spravodajstvo, publicistiku, či zábavu.

Môžeš sa tiež dozvedieť, ako sa nakrúca film, tvorí televízna či rozhlasová relácia alebo ako vznikajú a distribuujú sa noviny a časopisy. Ďalej môžeš spoznať rozdiely medzi čítanosťou, počúvanosťou, sledovanosťou či nákladom. Môžeš sa tiež zoznámiť s etickými zásadami novinárskej práce, ako aj s nástrahami médií.

AKO BY SME MALI SPRÁVNE POUŽÍVAŤ MÉDIÁ?

- 1/ Vypočuj si názory rodičov a dospelých, pretože majú prehľad o tom, čo by pre teba mohlo byť vhodné a čo nie.
- 2/ Snaž sa obmedziť sledovanie televíznych programov alebo čítanie populárnych časopisov. Ak tráviš príliš veľa času pri televízii či bulvárnych časopisoch a cítiš príznaky závislosti, vyskúšaj „mediálnu diétu“.
- 3/ Keď pozeráš televízor, počúvaš rádio alebo čítaš časopisy, zameriavaj sa na relácie a rubriky pre mládež. Napríklad v televízii si všimaj označenia typu „😊“, ktoré ťa navigujú čo je pre teba podľa veku vhodné sledovať a čo nie.
- 4/ Nebuď ako nevedomá ovca! Nie všetko, čo nájdeš na internete a uvidíš v televízii alebo časopisoch, musí byť skutočne pravda.
- 5/ Informácie si overuj z viacerých zdrojov.

Informačné Centrum Mladých
www.icm.sk

Médiá a my.

Alebo ako sa nezbláznit' z médií.

Potrebuješ viac informácií?

Napiš nám: Tenisová č. 25, 971 01 Prievidza

Zavolaj nám: Info linka: 046/5430 171

Orange linka: 0905 815 555

SKYPE: ICM Mladým

Pošli nám SMS: 0905 815 555

Pošli nám e-mail: info@icm.sk

Pridaj sa k nám:

facebook

Klikni na: www.icm.sk

www.infoshop.sk

Autor textov: PhDr. Marcel LINCÉNYI, PhD.

NEPREDAJNÉ

Kopírovanie a ďalšie šírenie tohto materiálu je povolené s podmienkou uvedenia autora a zdroja.

Vydalo:

Združenie Informačných a poradenských centier mladých v SR ako elektronickú publikáciu v roku 2013.

Tento informačný materiál bol vydaný s finančnou podporou Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky.

Po prečítaní ma odporuč d'alej, alebo zdieľaj s priateľmi.